

VERSLAG IPC SECG 29-30 SEPTEMBER 2025

Op 29 en 30 september 2025 vond in Billund de halfjaarlijkse bijeenkomst over stabiliteit, economische coördinatie en bestuur in de Europese Unie plaats, ook wel bekend als de IPC SECG. Deze conferentie vloeit voort uit het Verdrag van Lissabon (artikel 13). Het doel van de conferentie is om bij te dragen aan de democratische legitimiteit en verantwoording op het terrein van economisch bestuur en begrotingsbeleid in de Europese Unie en daarbij de Economische en Monetaire Unie in het bijzonder. De bijeenkomst werd georganiseerd door het parlement van EU-voorzitter Denemarken. Namens de Eerste Kamer nam het lid Griffioen van de BBB-fractie deel. De delegatie werd ambtelijk begeleid door mevrouw Van Dam (informatiespecialist EU).

Openingsessie

Sprekers: dhr Søren Gade, voorzitter van het Deens Parlement en dhr. Simon Kollerup, voorzitter van de commissie Financiën van het Deens parlement

Na het welkomstwoord van de heer Gade opende de heer Kollerup de bijeenkomst met enkele inleidende opmerkingen. Hierin benadrukte hij dat overheid, bedrijfsleven, vakbonden en het maatschappelijk middenveld gezamenlijk moeten werken aan oplossingen voor de huidige maatschappelijke en geopolitieke uitdagingen. Fundamentele Europese waarden vormen daarbij het uitgangspunt, evenals meer verantwoordelijkheid van Europese Unie voor haar eigen defensie.

Sessie I: Hoe kan de EU haar positie in de wereldeconomie versterken?

Voorzitter: dhr. Simon Kollerup, voorzitter van de commissie Financiën van het Deens parlement

Gespreksleider: mevr. Karin Axelsson, journalist en EU-correspondent

Sprekers: mevr. Outi Slotboom, directeur Strategie en Economische analyse bij DG GROW van de Europese Commissie, prof. Philippe Aghion, Collège de France, INSEAD en London School of Economics en prof. Magnus Henrekson, Zweeds onderzoeksinstituut voor Industriële Economie

Mevrouw Slotboom gaf aan dat de discussie over concurrentievermogen uiteindelijk draait om het bredere economische model van de EU, dat nu wordt uitgedaagd door andere modellen. Europa staat voor zowel externe uitdagingen, zoals importheffingen van de VS en concurrentie van landen als China, als interne uitdagingen waar het meer controle over kan uitoefenen.

Technologische ontwikkelingen zijn een belangrijk aandachtspunt: Europa zit volgens Slotboom vast in 'mid-tech'-productie en moet manieren vinden om innovatieve ideeën en hoogwaardige productie binnen de EU te houden. Andere urgente kwesties zijn hoge

energieprijzen en afhankelijkheden van geïmporteerde grondstoffen en kritieke goederen.

Mevrouw Slotboom ging in op de maatregelen die de Europese Commissie wil nemen om vervolg te geven aan het in het 2024 uitgebrachte Draghi-rapport. Zo wordt in het kader van innovatie geld vrijgemaakt voor AI, quantumtechnologie en start-ups. Daarnaast worden maatregelen genomen om de energieonafhankelijkheid van de EU, vooral ten opzichte van Rusland, te verminderen. Strategische sectoren zoals de chemische industrie hebben mogelijk gerichte steun nodig, en sommige technologieën moeten onder Europese controle blijven. Daarnaast zet de Commissie in op Europese economische autonomie, bijvoorbeeld door het aangaan partnerschappen op het gebied van grondstoffen en het verminderen van afhankelijkheid van China. Tot slot streeft de Commissie ernaar Europese regeldruk te verminderen en de interne markt verder uit te breiden, die wordt beschouwd als de EU's belangrijkste economische troef.

Professor Henrekson merkte op dat grootschalig industriebeleid in de EU geleidelijk is afgeschaft en dat de interne markt niet effectief functioneert voor diensten. Hij ging in op het concept van zogenaamde 'moonshots': initiatieven die tot doel hebben maatschappelijke uitdagingen op te lossen door middel van grootschalige, top-down overheidsmaatregelen. Volgens hem leiden dergelijke benaderingen echter vaak niet tot duurzame innovatie.

Hij noemde daarbij de Green Deal van de EU als voorbeeld en wees erop dat de uitbreiding van variabele elektriciteitsbronnen 'top down' werd ingezet, ondanks het gebrek aan voldoende net- en opslagcapaciteit. Dit heeft volgens hem geleid tot een situatie waarin de nadelen worden gesocialiseerd, terwijl de voordelen worden geprivatiseerd. Als weg voorwaarts stelde hij een bottom-up benadering van het beleid voor, waarbij een gemeenschappelijke markt wordt gecreëerd waar bedrijven een gelijk speelveld hebben. Voor de groene transitie benadrukte hij de noodzaak van symbiose tussen grote, kapitaalkrachtigere bedrijven, en kleine, innovatievere bedrijven.

Professor Aghion wees erop dat de kloof tussen het bbp van Europa en dat van de Verenigde Staten is gegroeid. Tussen het einde van de Tweede Wereldoorlog en de jaren tachtig haalde Europa zijn achterstand op de VS in dankzij onder andere investeringen en verbetering van het opleidingsniveau. Tijdens de IT-revolutie kon Europa echter geen gelijke tred houden. Hij stelde dat Europa nog steeds geen echte interne markt voor innovatie heeft en geen goed financieel ecosysteem om innovatieve bedrijven te ondersteunen.

Hij benadrukte dat AI een enorm groeipotentieel heeft, omdat het taken in zowel de goederen- als de dienstensector kan automatiseren. Gelijkgestemde staten, zoals onlangs Frankrijk en Duitsland, moeten volgens hem het voortouw nemen met investeringen in innovatie. Hij merkte daarnaast op dat economische groei in de VS na 2005 aanzienlijk is afgenomen. Aanvankelijk werd deze gestimuleerd door grote

technologiebedrijven, maar het mededingingsbeleid heeft zich in de tussentijd niet aangepast aan de IT-revolutie. Tegenwoordig domineren drie grote bedrijven de AI-sector: Amazon, Google en Microsoft.

In de daaropvolgende discussie met de zaal lag de nadruk op de grootste obstakels voor de uitvoering van het Draghi-rapport. Mevrouw Slotboom merkte op dat er al aanzienlijke vooruitgang is geboekt en noemde initiatieven zoals de Green Deal, de Industrial Accelerator Act en verschillende omnibusvoorstellen. Volgens haar heerst een gedeeld gevoel van urgentie onder de belanghebbenden. De heer Henrekson benadrukte dat elke beleidsverandering winnaars en verliezers creëert. Hij wees op de aanpak van Zweden, waar particuliere durfkapitaalfondsen en pensioenfondsen samen in nieuwe bedrijven investeren. Het voordeel van dit systeem is dat risicovolle innovaties met relatief kleine bedragen worden gefinancierd door veel verschillende investeerders, zodat als een project mislukt, de totale gevolgen beperkt blijven. De heer Aghion voegde hieraan toe dat technologische achteruitgang niet altijd als een directe bedreiging wordt gezien. Deze achteruitgang verloopt vaak langzaam en regressief, met belangrijke gevolgen op de lange termijn.

Sessie II: Hoe kan de EU een grotere onafhankelijkheid in haar defensiebeleid financieren?

Voorzitter: dhr. Simon Kollerup, voorzitter van de commissie Financiën van het Deense parlement

Gespreksleider: mevr. Karin Axelsson, journalist en EU-correspondent

Sprekers: prof dr. Guntram Wolff, Senior Fellow bij Bruegel, mevr. Anne Funch Jensen, waarnemend adjunct-kabinetschef van de EU-commissaris voor Begroting, Fraudebestrijding en Openbaar Bestuur, mevr. Louise Elholm, woordvoerder Financiën van de liberale partij in het Deense parlement

In zijn presentatie liet **professor Wolff** zien dat de defensie-uitgaven in Europa sinds 2015-2016 zijn gestegen. De nabijheid van een land tot Moskou blijft de sterkste voorspeller van hogere defensie-investeringen. De heer Wolff gaf aan dat de defensie-industrie van de EU is nog steeds sterk gefragmenteerd is; er is nog geen interne markt voor defensieproductie.

Sommige lidstaten hebben daarnaast te maken met krappe begrotingsruimte, waardoor hun mogelijkheden om verder te investeren worden beperkt. Wolff noemde hiervoor verschillende mogelijke oplossingen: het creëren van een gemeenschappelijke defensiemarkt, het opzetten van gezamenlijke aanbestedingsmechanismen en het invoeren van gezamenlijke financiering voor Europese ‘strategische enablers’, zoals satellietssystemen.

Het in mei 2025 gepresenteerde Europese SAFE-instrument maakt het mogelijk om leningen voor defensie-investeringen te verstrekken tegen Europese rentetarieven in plaats van nationale. Daarnaast maakt het nieuwe voorstel voor het meerjarig financieel kader (MFK) 130 miljard euro vrij voor defensie en ruimtevaart. Wolff merkte op dat satellieten die inlichtingen kunnen verzamelen bijzonder duur zijn, en stelde voor om gemeenschappelijke bondgenoten zoals het Verenigd Koninkrijk bij de financiering ervan te betrekken. Daarnaast stelde Wolff een Europees defensiemechanisme voor, vergelijkbaar met het Europees stabiliteitsmechanisme (ESM), dat verder zou gaan dan de huidige verdragsbeperkingen.

Mevrouw Funch Jensen noemde veiligheid als de meest urgente prioriteit van Europa. Ze benadrukte dat het huidige defensiesysteem te kampen heeft met overmatige versnippering, te veel bureaucratie en te weinig interoperabiliteit. Funch Jensen pleitte voor gezamenlijke investeringen in de bescherming van de gemeenschappelijke buitengrenzen en tot een gemeenschappelijk systeem voor defensieaankopen, waardoor EU-landen hun productie kunnen opschalen, gezamenlijk aankopen kunnen doen en de interoperabiliteit kunnen verbeteren. Net zoals Wolff benadrukte ook zij het belang van Europese investeringen in ruimtevaartcapaciteiten, waaronder de oprichting van een soeverein satellietstelsel: een soort 'Europese Starlink'.

Tot de huidige financieringsinstrumenten behoort het Europees Defensiefonds, dat de aankoop van munitie ondersteunt. Over het EDIP (Europees Defensie-industrieprogramma) wordt nog onderhandeld. SAFE en Rearm zouden via flexibiliteitsclausules ongeveer 800 miljard euro kunnen mobiliseren.

In het volgende MFK wordt een veel ambitieuzer budget verwacht. Het belangrijkste instrument onder de voorgestelde instrumenten zou het Europees Concurrentievermogensfonds zijn, dat tot doel heeft veerkrachtige veiligheid te waarborgen. Aanvullende financiering zou gaan naar militaire mobiliteit en infrastructuurnetwerken voor dual use.

Mevrouw Elholm ging in op nationale economische hervormingen die erop gericht zijn de begroting stabiel te houden, en verwees daarbij naar de pensioenhervorming in Denemarken van bijna twintig jaar geleden. Bij deze hervorming werd de pensioenleeftijd gekoppeld aan de levensverwachting, waardoor deze geleidelijk zal worden verhoogd tot 70 jaar in 2040.

Zij merkte op dat Denemarken recent heeft besloten 9 miljard euro te investeren in een lucht- en raketafweersysteem, en onderstreepte de inefficiëntie van Europese defensie-industrie als gevolg van fragmentatie. Het Europese omnibuspakket is erop gericht om deze problemen aan te pakken.

De discussie met de zaal ging onder andere in op de bredere waarde van verhoogde defensie-uitgaven, waarbij werd benadrukt dat de voordelen ervan verder gaan dan financiële opbrengsten en uiteindelijk de collectieve veiligheidsbelangen van Europa dienen. Wolff stelde dat defensie-uitgaven zelfs economische groei kunnen stimuleren, maar niet uitsluitend op schuldfinanciering mogen steunen. Ook kwam de noodzaak van meer solidariteit aan de orde, aangezien staten dichterbij Rusland hogere defensiekosten dragen. Daarnaast vroeg een deelnemer zich af of de besluitvormingsstructuur van de EU nog geschikt is om de huidige geopolitieke uitdagingen het hoofd te bieden.

Session III: Zijn de begrotingsregels van de EU houdbaar in de nieuwe geopolitieke situatie?

Voorzitter: dhr. Simon Kollerup, voorzitter van de commissie Financiën van het Deens parlement

Gespreksleider: mevr. Karin Axelsson, journalist en EU-correspondent

Sprekers: dhr. Reinhard Felke, directeur beleid, strategie en communicatie bij DG ECFIN van de Europese Commissie, dhr. Pieter Hasekamp, voorzitter European Fiscal Board en directeur Nederlands Centraal Planbureau en prof. Dr. Thiess Büttner, voorzitter van de onafhankelijke adviesraad van de Duitse Stabiliteitsraad en hoogleraar economie aan de Friedrich Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg

De heer Felke stelde dat er een sterke consensus binnen de EU is dat de nieuwe fiscale regels van groot belang zijn, vooral gezien de hoge schuldenlast als gevolg van de pandemie, de oorlog in Oekraïne en de voortdurende demografische veranderingen.

Onder het nieuwe kader zijn de nationale begrotingsplannen gekoppeld aan de toezeggingen van elke lidstaat om specifieke hervormingen en investeringen door te voeren. De regels zijn risicogerichter en realistischer, met meer aandacht voor nationale plannen voor de middellange termijn en een grotere nationale verantwoordelijkheid. De begrotingsaanpassing verloopt nu bovendien geleidelijker: over zeven jaar in plaats van vier.

Felke merkte op dat begrotingstrajecten steeds centraler komen te staan in nationale coalitieonderhandelingen. Wat de defensie-uitgaven betreft, stelde hij dat deze op lange termijn niet met schulden kunnen worden gefinancierd. In plaats daarvan maken tijdelijke nationale ontsnappingsclausules beperkte afwijkingen van de begrotingsregels mogelijk, zodat landen in defensie kunnen investeren.

De heer Hasekamp legde uit dat de hervorming van de begrotingsregels van de EU een reactie was op de toenemende complexiteit en ambiguïteit van het oude systeem. Lidstaten voerden vaak procyclisch begrotingsbeleid, de naleving was zwak en er werd vaak ‘cherry picking’ toegepast bij het selecteren van indicatoren voor

begrotingsevaluatie. Tekortkomingen in economic governance en de politieke economie van sancties ondermijnden de geloofwaardigheid nog verder.

De nieuwe begrotingsregels introduceren een aantal belangrijke vernieuwingen: een meerjarencader, één operationele indicator (die al langer in Nederland wordt gebruikt) en landspecifieke aanbevelingen op basis van een analyse van schuldhoudbaarheid (DSA).

Hij gaf aan dat de overheidsuitgaven in 2024 zijn gestegen, waardoor de vraag rijst of de nieuwe regels wel echt houdbaar zijn. Tot nu toe blijkt uit de ervaringen met de implementatie van de nieuwe regels dat het nationale besluitvormingsproces over de begroting vaak onvoldoende transparant, is en dat het preventieve deel van het stabiliteits- en groeipact (SGP) de overhand lijkt te hebben boven het corrigerende deel.

Professor Büttner stelde dat de begrotingsregels van de EU bedoeld zijn om de belangen van de Unie als geheel te beschermen, en niet die van individuele lidstaten. Ze pakken een coördinatieprobleem binnen de EU aan. De naleving van de regels is in het verleden echter onvoldoende gebleken.

Hij noemde de Duitse schuldrem, die in 2011 werd ingevoerd, als voorbeeld van strengere nationale begrotingsdiscipline. Büttner uitte ook verschillende punten van kritiek op de nieuwe begrotingsregels van de EU: hij noemde onder meer het ontbreken van tussentijdse herzieningen, het gebruik van een kunstmatige begrotingsindicator en de beperking van de rol van nationale onafhankelijke begrotingsinstellingen (IFI's). Hij sloot af met de opmerking dat het van cruciaal belang is dat de Europese Commissie de regels strikt handhaaft.

In de daaropvolgende dialoog met de zaal werd onder meer gesproken over de juiste balans tussen het naleven van fiscale regels en de ruimte om daarvan af te wijken wanneer de omstandigheden dat vereisen. Daarnaast leiden defensie-investeringen volgens de heer Hasekamp, anders dan professor Wolff in de tweede sessie betoogde, niet per definitie tot economische groei.

Afsluiting

Sprekers: dhr. Damian Boeselager, vicevoorzitter van de commissie Economische en Monetaire Zaken van het Europees Parlement, dhr. Chrisis Pantelides, vicevoorzitter van de commissie Financiële en Begrotingszaken van het parlement van Cyprus, dhr. Simon Kollerup, voorzitter van de commissie Financiën van het Deens parlement

In zijn afsluitende woorden schetste de heer Boeselager zijn visie op de concurrentiekracht van de EU, waarbij hij onder meer pleitte voor een Europees arbeidsmigratiesysteem en meer EU-investeringen in innovatie. De heer Pantelides keek

vooruit naar het komende EU-voorzitterschap, dat door Cyprus zal worden vervuld. Tot slot sloot de heer Kollerup de bijeenkomst af.